

Дагестан

2024 ГОД СЕМЬИ

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК.

12+

Тәсисчи: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ
ВӘ ИНФОРМАСИЯ АКЕНТИЛІЖІ

№28 (98478) 1920-ЧИ ИЛДЕН ЧЫХЫР 26 ИЮЛ 2024-ЧУ ИЛ, ЧУМЭ.

Гијмәти 2 рубл.

РЕСПУБЛИКА ХӘБӘРЛӘРИ

Дәрбәнддә тикилән ики микрајонун дејәри 100 милјард рубулдан артыг тәшкил едәчәкдир

Дәрбәнддә тикилән «Жүжны» вә «Аваин» микрајонларынын дејәри 100 милјард рубулдан артыг тәшкил едәчәкдир.

Дағыстан Республикасынын тикинти назирлијинин мәлumatына көрә «Жүжны» микрајону устад планынын реаллашдырылмасы 66 милјард рубул гијмәтләндирлилмишdir. Бу лајиһе 365 мин квадрат метр мәнзил фонду вә 270 мин квадрат метр коммерсија фондларынын тикинтисини нәзәрдә тутур.

Ә ввәлләр федерал идарәе мәнсуб торпаг саһеси ДОМ.РФ. механизми васитәсилә республикаја верилмишdir. Назырда яңи микрајон учун лазымы инфраструктурунуң ярадылмасы үзәриндә фәэл иш апарылып. Яңи вахтда дәнис кәнарында «Аваин» микрајонунун устад-планынын реаллашдырылмасы дејәри 35 милјард рубул тәшкил едәчәкдир. Кечмиш даш кәрханасынын әразисинде 133 мин квадрат метр мәнзил фондунун вә 95 мин квадрат метр коммерсија фондларынын

тикинтиси планлашдырылып.

«Бу Русијада кечмиш даш кәрханасынын әразисиндә ичтимай әразинин абадлашдырылмасында биринчى тәрүбәдир. Һәмин лајиһиннен сәчијәләндирән хүсусијәт ондан ибәртәдир ки, шәһәрдә һәјат үчүн әльверишсиз бир рајон шәһәр сакинләри үчүн ҹазибәли, мәдени мәркәз чевриләчәк вә шәһәрин инициафына кемек едәчәкдир», - дејә назир вәзиғесини мувәггәти ичә едән Бахијар Уллајев шәһәр етмишdir.

Бәләликлә лајиһенин үмуми дејәри

100 милјард рубул тәшкил етмәсі мәнзил тикинтисинин инициафы үзрә мигјаслы планлары вә Дәрбәнддә шәһәр мүһитини јаҳшылашдырачағыны субут едир.

Маһачгалада «Русијанын-тарихи гәләбәләр тарихидир» тарихи вәтәнпәрвәрлик форуму кечирилиб

«Русија мәним тарихимдир» тарихи паркын мејданчасында өлкәнин тарихи ирсисине диггәти чәлб өдән, онун бөјүк һадиселәри вә налијәтләрине вә вәтәндашларда вәтәнпәрвәрлик һиссләренин мәһкәмләндирilmәсine җөнәлдилән тарихи-вәтәнпәрвәрлик форуму кечирилиб.

Дөвләт вә ичтимай хадимләр, ичтимай вә һәрби вәтәнпәрвәрлик тәшкилатларынын, елми зиальыларын вә эксперт бирлигинин нумајәндәләри форумун иштиракчылары олуб.

Тәдбири ачан Дағыстанын милли сијасәт вә дини ишләр үзрә назири Енрик Муслимов топлашанлары саламлајыб.

«Өлкәмизин тарихи гәләбәләрлә зәнкиндер вә мәһз Совет Иттифакы бүтүн дүнйанын мугавимәтине бахмајараг Бөյүк Вәтән Муһаббәсindә гәләбә газаныб. Чары илдә биз Бејнәлхалг гулдур дәстәләринин дармадағын өдилмәсисин 25 иллијини гејд едирик. Бизим үчүн бу Русијанын вә Дағыстанын тарихинин вәчиб һиссәсидир. Бурада Дағыстанда өдаләт бергәрар олумуш вә өлкәмизин бүтөвлүj гору-нуб сахланылмышдыр», - дејә назир вүргуламышдыр.

Вәтәнпәрвәрлик форуму чәрчивәсindә һәмчининде Русијанын Гәһрәманы Загид Загидовда чыхыш етмишdir: «Вәтән-һәр шејдир: Бизим айләмиз, бизим гардаш вә бачылармыздыр. Бу күн бизим кичик гардаш вә бачылармыз өн ҹәбәнәдә өзләринин бәрчүнү ләјағаттә јерине јетирир, Вәтәнимизи фашизмидән горујулар. Мән халгы-мызын күчүнә инанырам. Биз неч вахт мәглүб олмур вә олмајачағыг. Дүшмән әзиләчәк вә гәләбә мутләг бизим олачагдыр», - дејә о билдирилмишdir.

Дағыстанын «Русија халглары асамблейинин» сәдри Зикрула Илјасова «Мәним Вәтәним» маһнысыны ифа етди.

быстанлы «Русија Федерациасынын Гәһрәманы» адыны дашијыр. Онлар бу ѹукәк ада Хүсуси һәрби Эмәлијатын кедишательнә кәстәрдикләри икидлије көрә лајиг қөрүлуб. Вә бу күн Русија гаршы Бејнәлхалг сејләрин артдығы бир вахтда динләр арасы вә конференцијалараара мұнажишиләрә жол верилмәмәти вә бирлије ҹан аттарағ бир-бирини дәстәклемәк вәчибидir.

«Дағыстаны неч кәс белгүшдүре билмәз. Биз бир јумруг олдуғумузу дәфәләрлә субут етмишик. 1999-чы илдә гулдур дәстәләри Дағыстана басгын өдән дә бизим гардашлармызы, огуллармызы, әрләrimiz вә аналармыз, бачылармызы, арвадлармызы Вәтәнин мудафиесине галхудылар. Һазырда бизим өвладлармызы Хүсуси һәрби Эмәлијат зонасында бу бир даһа субут едириләр», - дејә Русијанын Гәһрәманы Нурмәһәммәд һаңымәһәммәдовун асасы Сапижат Мазајева билдири.

Тәдбирин ахырында Дағыстан Республикасынын халг артисти Зүлфија Илјасова «Мәним Вәтәним» маһнысыны ифа етди.

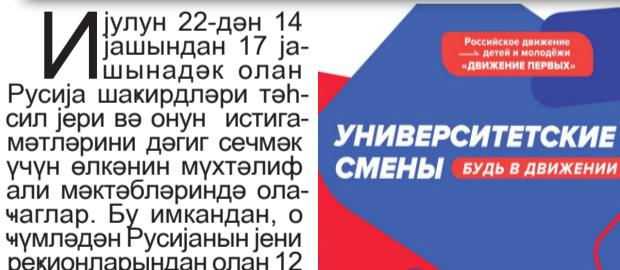
«УНИВЕРСИТЕТ НЕВБӘЛӘРИ» ЛАЈИҢЕСИНДЕ

Дағыстанлы абитетијентләр «Бириңчиләр һәрәкаты» «Университет нөвбәләри»дә иштирак едәчәкләр

Русијада «Бириңчиләр һәрәкаты»нын «Университет нөвбәләри» старт көтүрүлмүш вә онларда Дағыстандан 17 абитетијент иштирак едәчәк.

Бу нағда һәрәкатын мәтбуат-хидмәти мәлumat вериб.

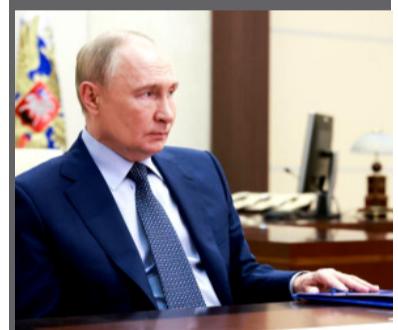
«Университет нөвбәләри»-лајиһеси мәктәб шакирдләrinә вә коллеч тәләбәләrinә кәләчәк пешени сечмәј вә гијметли тәчрүбә вә билик алмага имкан верәчәкдир.

Июлун 22-дән 14 яшындан 17 яшынадәк олан Русија шакирдләри тәһсил јери вә онун истигамәтләрини дәғиг сечмәк учун өлкәнин мухтәлиф али мәктәбләрнә ола-чаглар. Бу имандан, о чумләден Русијанын јени рекионларындан олан 12 мин шакирд истигаде едә биләчәкләр. Шакирдләрин ихтијарында бүтүн өлкә үзрә 100 али мәктәб вар, нансыйк иштиракчылары надир тәһсил вә маарифпәрвәр программалар тәгдим едәчәкләр. «Университет нөвбәләри» лајиһеси икинчи илдир ки, өлкәмиздә реаллашдырылып вә Дағыстандан олан ушаглар онун фәэл иштиракчыларынырлар.

Лајиһенин мигјасы һәр шеји көстәри: 100-дән артыг али мәктәб иштирак едән бу лајиһәј өлкәмизин 83 рекионундан һәрәкатын фәэллары гошулачагдыр. «Бириңчиләр һәрәкаты» РДДМ рекионал шебәсі Шурасынын сәдри Лудмила Сайдованын сөзләринә көрә августун ахырына кими һәрәкатын 17 дағыстанлы фәалы өлкәмизин 5 аттарычы али мәктәбнә олачаглар. «Бириңчиләр һәрәкаты» иштиракчыларынын илә бирләрдә К.А. Тимирязев адына РДАУ-МКТА ѡола дүшәчәк ушаглар өзләрини али мәктәбин тәләбәләри кими һисс едәчәк: јатагана даһа яшәјачаг, мұназирләрдә, устад-дерсләрнән вә пешә мешгөләрнәндә иштирак едәчәкләр», - дејә ол данышмандыр.

Сәнифәни һазырлды: М.Сејидов

сәh.2

Дәрбәнд рајонундан даһа
бир көнүллү «Каспи» ба-
талјонуна гошулуб

сәh.3

Дәрбәнд һаггында тарихи
мәлumatлар

сәh.6

Низам Ҳәлилов: Дағыстан
сәнаје инициафына на-
зырдыр

сәh.7

ӨЛКЭ ХӘБӘРЛӘРИ

Нөвбәти «Дағлыг әразиләрин давамлы инкишафы» форуму Дағыстанда баш тута биләр

Дағыстаның баш назири Абдулмұслим Абдулмұслимов ГИФ-дә дағлыг әразиләrin инкишафына һәср олунмуш дәйири месада чыхыш едәрәк нөвбәти «Дағлыг әразиләrin давамлы инкишафы» форумунун Дағыстанда кечирилмәсini тәклиф еди. Сонунчы forum Санкт-Петербургда олмушду. МДБ-је үзв дәвләтләrin.

Парламентләраасы Ассамблеясының сијасәт, тәбии еhtiјатлар вә эколохија үзрә дами

комиссијасынын катиби Наташа Амбутсева бу тәклифи дәстәкләјиб: «Бу тәклифө көрә Дағыстан Республикасы һеку-

мәти чох сағ олусун. һазырда мәканла бағлы мәсәлә үзәрindә ишлејирик. Вә үмид едирем ки, нөвбәти forum Дағыстанда баш тутачаг». Онун сәзләрине көрә, нөвбәти forum 2025-чи илдә кечириләчек, онун әсас мөвзусу дағлыг әразиләrin еколохи рифаһы илә бағлы гәрарларын гәбулунда бәләдијәләrin ролу олачаг.

С.Салеһова

ГАФГАЗ ФОРУМУНДА

Дағыстанлы тәләбәләр ГИФ-дә робототехника ярышмасында лидер кими танынылар

Гафгаз Инвестиција Forumу чәрчивәсindә Дағыстан һекуметинин сәдри Абдулмұслим Абдулмұслимов Дағыстан Дәвләт Техники Университетинин тәләбәләрини Робототехника Лабораторијасы мүсабигәсindә газандыглары гәләбә мұнасибәтилә тәбрік еди.

Мүсабигәнин иштирекчиләр Шимали Гафгаз Федерал Даирәси үчүн приоритет олан Рушија Федерасијасынын Елми вә Технологи Инкишаф Стратегијасының бәյүк чырышларына уйған олараг проблемләrin һәлли үчүн автоном робот системләrinин јарадылмасы үзрә ән жаҳшы ад угрунда мұбариж апарыблар. Ислам Йусуфов, Шүкүр Нәгметов, Рамазан Қәләнгеров вә Амајғачы Амаевдән ибарәт иштиракчылар командасы өзләrinин университеттә жылдыглары робот илә кәлибләр. Мұтәхессисләрин рәhбәр-

лиji алтында команда тиbb, нәглијјат инфраструктуру вә аграр сәнаје саһәләrinde тапшырылары јерине јетирмәк үчүн робот системләр јарадыб. Ушаглар, хүсусилә ики вәзиға илә гарышлашыблар: компьютер көрмә технолокијаларының әсасланан робот-дәрман чешидләjичисини тәтбиг етмәк вә мал-гараны отармаг үчүн автоном роботик комплекс назырламаг.

«Роботумуз сүни интеллектә әсасланан гәрар гәбулеттә системине малиқдир. О, мұхтәлиф чәтиңлик сәвијјәләrinde олан инсанда дама вә крестики-нолики ојнаja би-

ләр. Биз һәлә шаһматла мәшгүл олмамышыг-онун даһа мүрәккәб ојун системи вар. Роботун ојун мејданчасыны ленте алан камерасы вар. һәр bir кадр сүни интеллект тәрәфиндән ишләнir вә һансы фигурларын јерләшиди таныныр. Буна әсасланараq, робот нөвбәти парчаны һара јерләшdirәcенин гәрар верир. Сонра исе вериләn алгоритмә уйғун олараг парчалары лазыми јерә көчүрүр», - Ислам Йусуфов изаһ еди. Мұсабигәнин галибләr вә иkinçilər дипломлар вә гиymetli хатирә һәdijjeləri илә təltif олунуб, həmçinin «РТК Кубоку. Jukse Liga» Kənclərin Robototeknika үзrе Bejnəlhalq Mұsabigəsinin Milli Finallında iштирак етмәk imkanы газаныблар.

С.Салеһова

Дәрбәнд рајонундан даһа бир көнүллү «Каспи» баталјонуна гошулуб

Дәрбәнд рајонунун Мәммәдгала кәнд сакини Мәһәммәдов һачы һачыгурбанович мүгавилә бағлајараг «Каспи» көнүллүләr баталјонуна дахил олуб.

Дәрбәнд рајон Ичра һакимijätинин башчысы Мәвсүм Рәhimov мүгавиләli һәrbchi илә көрүшdә мүгавиләli әскәrlәr вә көнүллүlәr вериләn әлавә социал дәстәк, о чүмләdәn бәләdijjә сәвијjәsindә hәjata кечириләn күzәшtlәr вә тәdbirlәr барәdә mәlumat ve-rib. Вәtәnin rifaһы naminә хидмәt etmәj hazyр oлduгуна көr һачы Mәhәmmәdova рекионал bүdchәdәn 100 min rubl mәblәgindә бирдәfәlik naqд өdениш hәjata кечириләchek. «Дәрбәнд рајонундан кетдиkjә daһa чох dөjүшчү Вәtәnини зонасына кедирләr. Биз mудафиә etmәk үчүn һачы һачыgurbanovich mүgavilә бағlaјarag «Kaspi» kөnүllүlәr баталјонуна daһil оlub.

А.Мәммәдова

РЕСПУБЛИКА ХӘБӘРЛӘРИ

Дағыстан курсантлары һәрби кәмидә експурсија чыхыблар

Совет Иттифагы Гәһрәманы Мәhәmmәd һачыjев адына кадет һәrbidәniz интернат мәktәbinin колективи «Рәsул һәmzәtov» кәmisiндә kәzininti vә Kaspijskىdәki «Dagdizel» заводунун 8-чи сехине експурсија еди.

Кәlәchek dәniżchilәr sәfәrdә Daғыstanын баш назири мұавини Muslum Teljakov вә internat mәktәbin direktori Omur Omarov muşajiet eidi. Хатыrladagi, Daғыstan jeniyetmәlәrinde ibarәt komanda «Gәlәbә» Umumrusiya һәrbii idman wәtәn-pәrvәrlik ojuunuñ әn jaҳshы 10 komandasyна daхil oлub. Ojuñ Bәjүk Вәtәn Mүharibәsindә CСRİ-nin Gәlәbәsinin 79-чү ildeñumunе һәср oлunmuşdu. 2024-чү il aprelin 16-dan ijuñ 3-dәk respublika sәviјjәsindә tәsnifat mәrħәlәsindәn kechmiш kәnч daғыstalnlýlar tarixi үzre jaryшlarda, gазma ha-

зыrlығы, һәrbilәshdirilmishestafet jaryshi, atyчыlyg vә diкәr synaglarda әz bачarygla-ryны nümaish etdirerәk ojunda iшtiarak eidi. Rekional mәrħәlәnin finalы ijuñ 1-de Xәzәr флотилијасыныn базасыnda bаш тутуб. Вә kursantlar galiib kәlәrәk Daғыstanы federal sәviјjәde temsil etmәk hүggү gазаныблар. Daғыstanын башчысы Серкей Меликов kәnч «hачыjevchilәr»lә shәxsәn kәruşub. Onlarы muкаfatlan-дыryb vә onlara gaýigla сәjähәt vә һәrbii limana ekspursiјa vәd eidi.

h.Асланов

ПОНЕДЕЛЬНИК 29 ИЮЛЯ 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.20 "Модный приговор".
10.10 "Жить здорово!" (16+).
11.00 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!" (16+).
16.05 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Информационный канал". (16+).
18.00 Новости.
18.30 "Информационный канал". (16+).
20.00 Т/с "Ищайка". (16+).
21.00 "Время".

22.00 Т/с "Ваша честь". (18+).
23.00 "Большая игра". (16+).
00.00 "Подкаст.Лаб". "Баден-Баден". (16+).
00.50 "Подкаст.Лаб". "Пусть не говорят, пусть читают". (16+).
01.35 "Подкаст.Лаб". "Кот Шредингера". (16+).
02.20 "Подкаст.Лаб". "Произвольная программа". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Подкаст.Лаб". "Жизнь замечательных". (16+).
03.40 "Подкаст.Лаб". "Легкие деньги". (16+).
04.15 "Подкаст.Лаб". "Триггеры". (16+).
05.00 "Утро России".

РОССИЯ РТР

09.00 "Вести". Местное время.
09.30 "Утро России".
00.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
13.00 Т/с "Художник". (12+).
14.00 "Вести".
14.35 "Вести". Местное время.
15.00 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
17.00 "Вести".
17.30 "Малахов". (16+).
18.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.05 "Вести". Местное время.
21.20 Т/с "Вместе навсегда". (12+).
01.25 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
03.15 Т/с "Василиса". (12+).

05.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
06.00 "С бодрым утром!" (16+).
08.30 "Новости". (16+).
09.00 "Военная тайна". (16+).
11.00 "Как устроен мир с Тимофеем Баженовым". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Загадки человечества с Олегом Шишкиным". (16+).
14.00 "Невероятно интересные истории". (16+).
15.00 "Засекреченные списки". (16+).
16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны Чапман". (16+).
18.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
20.00 Х/ф "Мидуей". (16+).
22.40 "Смотреть всем!" (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.30 "Документальный спецпроект". (16+).
00.30 Х/ф "Анон". (18+).
02.10 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
03.00 "Тайны Чапман". (16+).

11.30 "Тайны Чапман". (16+).
18.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
20.00 Т/с "Иванько". (16+).
22.30 Х/ф "Киллеры". (16+).
00.20 Х/ф "Младенец на \$30 000 000". (12+).
02.30 Х/ф "Сноуден". (16+).
04.35 "Однажды в России. Спецдайджест". (16+).
06.00 "Утро ТНТ". (16+).

истории". (16+).
05.36,05.46,12.38,14.39,16.4
Интервью. (16+).
06.34,07.32,08.50,09.35,12.2
16.28 Погода 24. (16+).
10.38 5 студия. (16+).
11.10 Москва. Кремль. Пути (16+).
13.39 В центре Азии с Робертом Францевым. (16+).
15.44,23.42 Стоп Фейк. (16+)
16.00,17.00,19.00 Факты. (16+).
18.35,21.32,04.31 Вести. Де журная часть. (16+).
20.02,22.00,22.35 Вести с Алексеем Казаковым. (16+).
22.23 Научпол. (16+).
00.30 Футбол России. (16+).
01.43 Городские технологии (16+).
02.09 Вечер с Владимиром Соловьевым. (16+).

РОССИЯ 2

05.00,06.30,07.16,08.00,08.57,
09.45,11.00,12.00,13.00,14.00
,15.00,18.00,23.00,00.00,01.00
0 Новости.
05.19 Спецрепортаж. (16+).
05.31,07.51,01.23 День в

ВТОРНИК 30 ИЮЛЯ 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.20 "Модный приговор".
10.10 «Жить здорово!» (16+).
11.00 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.05 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
20.00 Т/с «Ищайка». (16+).
21.00 «Время».

22.00 Т/с «Ваша честь». (18+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.00 «Подкаст.Лаб». «Легкие деньги». (16+).
00.45 «Подкаст.Лаб». «Жизнь замечательных». (16+).
01.30 «Подкаст.Лаб». «Обман веществ». (16+).
02.15 «Подкаст.Лаб». «20 лет спустя». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Подкаст.Лаб». «Психика». (16+).
03.50 «Подкаст.Лаб». «Летописи конца времен». (16+).
05.00 «Утро России».
09.00 «Вести». Местное время.
09.30 «Утро России».
09.55 «О самом главном».

РОССИЯ РТР

(12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
13.00 Т/с "Художник". (12+).
14.00 "Вести".
14.35 "Вести". Местное время.
15.00 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
17.00 "Вести".
17.30 "Малахов". (16+).
18.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.05 "Вести". Местное время.
21.20 Т/с "Вместе навсегда". (12+).
01.25 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
03.15 Т/с "Василиса". (12+).

03.15 Т/с "Василиса". (12+).
05.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
06.00 "С бодрым утром!" (16+).
08.30 "Новости". (16+).
09.00 "Военная тайна". (16+).
10.00 "Совбез". (16+).
11.00 "Как устроен мир с Тимофеем Баженовым". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Загадки человечества с Олегом Шишкиным". (16+).
14.00 "Невероятно интересные истории". (16+).
15.00 "Засекреченные списки". (16+).

16.00 "Информационная программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны Чапман". (16+).
18.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Подлодка и-235". (16+).
22.00 "Смотреть всем!". (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.30 "Знаете ли вы, что?" (16+).
00.30 Х/ф "Бой". (16+).
03.05 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
03.55 "Тайны Чапман". (16+).
07.00 "Утро ТНТ". (16+).

08.00 Т/с "Постучись в мою дверь в Москве". (16+).
09.00 "Новые звезды в Африке". (16+).
13.00 Т/с "Интерны". (16+).
17.00 Т/с "Полицейский с Рублевки". (16+).
20.00 Т/с "Иванько". (16+).
22.30 Х/ф "Зависнуть в Палм-Спрингс". (18+).
00.10 Х/ф "Странный Эл". (18+).
02.05 "Я тебе не верю". (16+).
03.50 "Однажды в России. Спецдайджест". (16+).
06.00 "Утро ТНТ". (16+).

РОССИЯ 2

05.00,07.52,01.23 День в истории. (16+).

05.05 Парламентский час. (16+).
06.30,07.18,08.00,08.57,09.4
5,11.00,13.00,14.00,18.10,2
3.00,01.00 Новости.
06.34,07.32,08.50,09.35,12.2
8,16.21 Погода 24. (16+).
07.45,12.52,00.49 Инструкция. (16+).
08.32,12.40 Вести.Net. (16+).
10.38 5 студия. (16+).
13.39,15.40 Интервью. (16+).
16.00,16.33,19.00 Факты. (16+).
18.35,21.32 Вести. Дежурная часть. (16+).
20.02,22.00,22.35 Вести с Алексеем Казаковым. (16+).
22.23 Научпол. (16+).
02.09 Вечер с Владимиром Соловьевым. (16+).

СРЕДА 31 ИЮЛЯ 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.20 "Модный приговор".
10.10 «Жить здорово!» (16+).
11.00 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.05 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
20.00 Т/с «Ищайка». (16+).
21.00 «Время».

22.00 Т/с «Ваша честь». (18+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.00 «Подкаст.Лаб». «Спроси Суркову». (16+).
00.50 «Подкаст.Лаб». «Психика». (16+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
13.00 Т/с "Художник". (12+).
14.00 "Вести".
14.35 "Вести". Местное время.
15.00 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
17.00 "Вести".
17.30 "Малахов". (16+).
18.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.05 "Вести". Местное время.
21.20 Т/с "Вместе навсегда". (12+).
01.25 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
03.15 Т/с "Василиса". (12+).

РОССИЯ РТР

05.00 "Утро России".
09.00 "Вести". Местное время.
09.30 "Утро России".
09.55 "О самом главном". (12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
13.00 Т/с "Художник". (12+).
14.00 "Вести".
14.35 "Вести". Местное время.
15.00 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
17.00 "Вести".
17.30 "Малахов". (16+).
18.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.05 "Вести". Местное время.
21.20 Т/с "Вместе навсегда". (12+).
01.25 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
03.15 Т/с "Василиса". (12+).

05.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
06.00 "С бодрым утром!" (16+).
08.30 "Новости". (16+).
09.00 "Документальный спецпроект". (16+).
11.00 "Как устроен мир с Тимофеем Баженовым". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Загадки человечества с Олегом Шишкиным". (16+).
14.00 "Невероятно интересные истории". (16+).
15.00 "Легенды и мифы". (16+).
16.00 "Информационная

программа 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Тайны Чапман". (16+).
18.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 Х/ф "Отель Мумбай: Противостояние". (16+).
22.20 "Смотреть всем!". (16+).
23.00 "Новости". (16+).
23.30 "Загадки человечества с Олегом Шишкиным". (16+).
00.30 Х/ф "Револьвер". (18+).
07.00 "Утро ТНТ". (16+).
08.00 Т/с "Постучись в мою дверь в Москве". (16+).
09.00 "Новые звезды в Африке". (16+).

05.23,07.51,01.42 День в истории. (16+).
05.34,18.35,21.32 Вести. Дежурная часть. (16+).
06.34,07.32,08.50,09.35,12.27 6.21 Погода 24. (16+).
07.45,12.40,01.51 Инструкция. (16+).
08.32 Вести.Net. (16+).
10.38 5 студия. (16+).
11.33,14.33,23.31 Типичная Новороссия. (16+).
12.52,00.49 Спецрепортаж. (16+).
15.40 Интервью. (16+).
16.00,16.33,19.00 Факты. (16+).
20.02,22.00,22.35 Вести с Алексеем Казаковым. (16+).
22.23 Научпол. (16+).
02.09 Вечер с Владимиром Соловьевым. (16+).

05.23,07.23,01.23 День в истрии. (16+).
05.34,18.35,21.32 Вести. Дежурная часть. (16+).
06.34,07.32,08.53,09.35,16.21 Погода 24. (16+).
07.50,00.50 Инструкция. (16+).
08.32 Вести.Net. (16+).
10.38 5 студия. (16+).
11.00,16.00,16.33,19.00 Факты. (16+).
20.02,22.00,22.35 Вести с Алексеем Казаковым. (16+).
22.23 Научпол. (16+).
01.44 Энергетика. (16+).
02.09 Вечер с Владимиром Соловьевым. (16+).

ЧЕТВЕРГ 1 АВГУСТА 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.20 "Модный приговор".

ПЯТНИЦА 2 АВГУСТА 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.20 "Модный приговор".
10.10 "Жить здорово!" (16+).
11.00 "Информационный канал". (16+).
12.00 Новости.
12.15 "Информационный канал". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!" (16+).
16.05 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Информационный канал". (16+).
18.00 Новости.
18.35 "Информационный канал". (16+).
19.45 Телегра "Поле чудес". (16+).

21.00 "Время".
21.45 "Фантастика". (12+).
23.45 X/f "Эта безумная любовь". (16+).
02.10 "Подкаст.Лаб". "Неформат". (16+).
02.55 "Подкаст.Лаб". "20 лет спустя". (16+).
03.30 "Подкаст.Лаб". "Не лыком шить". (16+).
04.05 "Подкаст.Лаб". "Психика". (16+).
04.40 "Подкаст.Лаб". "Жизнь замечательных". (16+).

РОССИЯ РТР

05.00 "Утро России".
09.00 "Вести". Местное время.
09.30 "Утро России".
09.55 "О самом главном".

(12+).
11.00 "Вести".
11.30 "60 минут". (12+).
13.00 "Судьба человека с Борисом Корчевниковым". (12+).
14.00 "Вести".
14.35 "Вести". Местное время.
15.00 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
17.00 "Вести".
17.30 "Прямой эфир". (16+).
18.30 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.15 "Вести". Местное время.
21.30 "Ну-ка, все вместе! Народный кастинг"! (12+).
23.55 "Истории Большой Страны". (12+).
00.55 Т/с "Бахар. По имени Весна". (16+).
02.35 X/f "Вечерня". (12+).
04.10 Т/с "Василиса". (12+).
05.00 Самые шокирующие гипотезы. (16+).

05.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
06.00 "С бодрым утром!" (16+).
08.30 "Новости". (16+).
09.00 "Документальный спецпроект". (16+).
10.00 "Засекреченные списки". (16+).
11.00 "Как устроен мир с Тимофеем Баженовым". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости". (16+).
13.00 "Загадки человечества с Олегом Шишкиным". (16+).
14.00 "Невероятно интересные истории". (16+).
15.00 "Засекреченные списки". (16+).
16.00 "Информационная про-

грамма 112". (16+).
16.30 "Новости". (16+).
17.00 "Главные тайны мира". (16+).
18.00 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).
19.30 "Новости". (16+).
20.00 X/f "Одинокий волк". (16+).
22.00 X/f "Парни под прикрытием". (16+).
23.50 X/f "S.W.A.T.: Спецназ города ангелов". (16+).
02.05 X/f "Ритм-секция". (18+).
03.45 "Самые шокирующие гипотезы". (16+).

07.00 "Утро ТНТ". (16+).
08.00 Т/с "Ин-

терны". (16+).
15.00 Т/с "Патриот". (16+).
20.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 "История на миллион". (16+).
23.00 "Stand Up". (16+).
00.00 Т/с "Наша Russia. Дайджест". (16+).
01.55 "Я тебе не верю". (16+).
02.40 "Импровизация. Команды". (16+).
04.10 "Импровизация". (16+).
05.25 "Однажды в России. Спецдайджест". (16+).
05.00, 06.30, 07.18, 08.00, 08.57, 09.45, 12.10, 13.00, 14.00, 15.00, 8.10, 22.00, 01.00 Новости.

РОССИЯ 2

05.00, 06.30, 07.18, 08.00, 08.57, 09.45, 12.10, 13.00, 14.00, 15.00, 1

8.10, 22.00, 01.00 Новости.
05.23, 07.51 День в истории (16+).
05.34, 18.35, 21.32 Вести. Документальная часть. (16+).
06.34, 07.32, 08.50, 09.35, 12.2 16.21 Погода 24. (16+).
07.45, 11.31, 15.40 Инструкции (16+).
11.44, 15.45, 00.42 Спецрепортаж. (16+).
12.33 Деловое путешествие (16+).
13.17 Энергетика. (16+).
13.39 Интервью. (16+).
14.33, 03.31 Типичная Новороссия. (16+).
16.00, 16.33 Факты. (16+).
19.00, 04.00 Сенат. (16+).
20.02, 00.00 Вести. (16+).
23.01, 02.01 Международное обозрение. (16+).
01.37 Индустрия кино. (16+).

СУББОТА 3 АВГУСТА 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.15 "Подкаст.Лаб". "Пусть не говорят, пусть читают". (16+).
06.00 "Доброе утро". Суббота.
09.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Наше все". (12+).
11.05 "Поехали!" (12+).
12.00 Новости.
12.15 Д/ф "ВДНХ. Архитектор времени". (12+).
13.20 X/f "В зоне особого внимания". (12+).
15.15 X/f "Ответный ход". (12+).
16.55 "Герои. Десант на линии огня". (16+).
18.00 Новости.

18.20 "Эксклюзив". (16+).
19.15 Д/ф "Михаил Задорнов: вся жизнь". (16+).
20.05 "Кто хочет стать миллионером?" (12+).
21.00 "Время".
21.35 "Сегодня вечером". (16+).
23.15 X/f "Пастораль".
01.10 "Подкаст.Лаб". "20 лет спустя". (16+).
01.55 "Подкаст.Лаб". "Триггеры". (16+).
02.40 "Подкаст.Лаб". "Обман вешеств". (16+).
03.25 "Подкаст.Лаб". "Гори огнем!". (16+).
04.10 "Подкаст.Лаб". "Антropология". (16+).
04.55 "Подкаст.Лаб". "Обязательно к прочтению". (16+).

РОССИЯ РТР

05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.
08.35 "По секрету всему свету".
09.00 "Формула еды". (12+).
09.25 "Пятеро на одного".
10.10 "Сто к одному".
11.00 "Вести".
11.50 "Доктор Мясников". (12+).
13.00 "В кругу друзей".
14.00 "Вести".
14.50 "Юмор! Юмор! Юмор!". (16+).
17.00 "Вести".

RENTV

17.50 "Привет, Андрей!" (12+).
20.00 "Вести".
21.00 X/f "Дурочка Надя". (12+).
00.40 X/f "Забывая обо всем". (12+).

05.00 Самые шокирующие гипотезы. (16+).
07.00 С бодрым утром!. (16+).
08.30 Новости. (16+).
09.00 Минтранс. (16+).
10.00 Самая полезная программа. (16+).
11.00 Военная тайна. (16+).
12.30 Новости. (16+).
13.00 Военная тайна. (16+).

11.00 "Битва экстрасенсов". (16+). 16.30 Новости. (16+). 17.00 Документальный спецпроект". (16+). 18.00 Засекреченные списки. (16+). 19.00 Добровэфире. (16+). 19.30 Новости. (16+). 20.00 X/f "Мидуэй". (16+). 22.40 X/f "Подлодка U-235". (16+). 00.40 X/f "Одинокий волк". (18+). 02.30 Самые шокирующие гипотезы. (16+).

THT

07.00 "Однажды в России. Спецдайджест". (16+).
09.00 "Место силы". (16+).

РОССИЯ 2

05.37 Индустрия кино. (16+).
06.05, 13.05, 19.05 Расследование Эдуарда Петрова. (16+).
07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 12.01, 01.40, 15.00, 16.00, 17.00, 21.00, 22.00, 23.00, 00.00, 1.00, 02.00, 03.00, 04.00 Вести (16+).
07.05, 18.20 Вести. Дежурная часть. (16+).
08.10, 14.12, 00.35 Спецрепортаж. (16+).
08.35, 14.35, 01.35 Погода 24 (16+).
09.14 Двенадцать. (16+).
10.00 Международное обозрение. (16+).
20.35, 02.10, 02.35 Мобильный репортер. (16+).
21.05, 04.08 Репортаж. (16+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ 4 АВГУСТА 2024 ГОДА

1 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.30 "Подкаст.Лаб". "Кот Шредингера". (16+).
06.00 Новости.
06.10 "Подкаст.Лаб". "Баден-Баден". (16+).
06.55 "Играй, гармонь любимая!" (12+).
07.40 "Часовой. Ко дню Воздушно-десантных войск". (12+).
08.10 "Здоровье". (16+).
09.20 "Непутевые заметки". (12+).
09.40 "Мечталон". (12+).
10.00 Новости.
10.15 "Жизнь своих". (12+).
11.05 "Повара на колесах". (12+).
12.00 Новости.

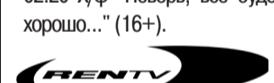
12.15 "Видели видео?"
13.40 Т/с "А у нас во дворе". (12+).
18.00 Новости.
19.00 "Две звезды. Отцы и дети". (12+).
21.00 "Время".
23.00 "Собрались с мыслями". (16+).
23.55 "Подкаст.Лаб". "Россия и Запад на каналах истории".
00.40 "Подкаст.Лаб". "Жизнь замечательных". (16+).
01.25 "Подкаст.Лаб". "Свидетели Эйзенштейна". (16+).
02.10 "Подкаст.Лаб". "Драгоценные истории". (16+).
02.55 "Подкаст.Лаб". "Летописи конца времен". (16+).
03.40 "Подкаст.Лаб". "Психика". (16+).
04.25 "Подкаст.Лаб". "Креатив-

РОССИЯ РТР

ные индустрии". (16+).
06.00 X/f "Поверь, все будет хорошо..." (16+).
08.00 Местное время. Воскресенье.
08.35 "Когда все дома с Тимуром Кизяковым".
09.25 "Утренняя почта с Николаем Басковым".
10.10 "Сто к одному".
11.00 "Вести".
11.50 "Доктор Мясников". (12+).
13.00 "Большие перемены".
14.00 "Вести".
14.50 "Парад юмора". (16+).
17.00 "Вести".
17.50 "Песни от всей души".

RENTV

(12+).
20.00 "Вести".
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
00.30 X/f "Любовь на сене". (16+).
02.20 X/f "Поверь, все будет хорошо..." (16+).

05.00 Самые шокирующие гипотезы. (16+).
07.00 "С бодрым утром!" (16+).
08.30 "Новости". (16+).
09.00 "Самая народная программа". (16+).
09.30 "Знаете ли вы, что?" (16+).
10.30 "Наука и техника". (16+).

THT

07.00 "Однажды в России. Спецдайджест". (16+).
09.00 "Битва экстрасенсов". (16+).
18.30 "Выжить в Дубае. Воз-

РОССИЯ 2

1.00, 22.00, 22.24, 01.00 Вес (16+).
05.27, 09.02, 16.05, 19.28 Спрапортаж. (16+).
06.20, 11.20 Вести. Дежурная часть. (16+).
07.05 Расследование Эдуарда Петрова. (16+).
08.35, 01.35 Мобильный репортер. (16+).
13.10 Парламентский ч (16+).
14.25 Неделя в городе. (16+).
15.00 Территория смысл (16+).
20.18 Вести. Наука. (16+).
20.35 Церковь и мир. (16+).
02.00 Москва. Кремль. Пут (16+).

НТВ

Понедельник, 29 июля
04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (12+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.00 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 Т/с «Зимородок». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 Т/с «Невский». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Невский». (16+).
23.35 «Сегодня».

Вторник, 30 июля
04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (12+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.00 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 Т/с «Зимородок». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 Т/с «Невский». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Невский». (16+).
23.35 «Сегодня».

НТВ

Среда, 31 июля
04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (12+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.00 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (

ДЭРБЭНД ҮАГГЫНДА ТАРИХИ МЭЛУМАТЛАР

Дэрбэнд гэдим шэхэрлэриндэн биридир, назырда Дағыстан Республикасынын тэргибиндэ јерлэшир. Бу шэхэр үчүн Дэрбэнд ады илк дэфэ VII-чи эсрэ аид мэнбэлэрдэ гејд олунмушдур.

Дэрбэнд сөзү тат вэ фарс диллэриндэ мөвчуд олан дэр гапы вэ бэнд дивар бағлы, бағланан, гапанан көклэринин бирлэшмэсндэн өмэл кэлмишдир ки, бу да мөхкэм, горунмуш бир мэнтэгэ демэкидир. Бу ад яланызыча Дэрбэнд шэхэринэ хас дејил — белэ ки, Эфганыстан, Пакистан, Тачикистан, Өзбекистан, Иран Чөнуби Азэрбајчанда да һемчинин, Туркія, Йунаныстан Османлы дөврүндэн галма, Боснија вэ һөрсеговина Османлы дөврүндэн галма вэ Ерменистанда Гөрби Азэрбајчанын тарихи Шөрөжел маһалында Дэрбэнд адыны дашијан бир чох кэнд, шэхэр вэ с. јашајыш мэнтэгэлэри вар.

VII-чи өсрдэн башлајараг, шэхэрин адь Дэрбэнд оларааг төйин олундуугдан сонара бир чох халглар шэхэр үчүн өз доғма диллэриндэ вэ һемчинин тарихи гајнагларында Дэрбэнд адындан төрөмийш адлар истифадэ етмөж башладылар.

Гэдим түрклөрин истифадэ етди Темир Капуг јени дэмир гапы адь исә күнүмүздэ азэрбајчанча сыхсых истифадэ едилэн вэ өөрүүлэн Дэмиргапы вэ Дэмиргапы Дэрбэнд епитет вэ адларында, вэ һемчинин шэхэрин гумугча - вэ кабардинчэ чөркэзчэ, јени дэмир гала вариантында адларында да дашијыр. Дэрбэндин ёрли азэрбајчанлы өналиси төрөфиндэн һөм дэ садчэ Шэхэр оларааг да адланыр.

Антик мүэллифлөрүн өсөрлөриндэ Дэрбэнд адлы шэхэр, дашијыш мэнтэгэснэ тэсадуф едилмэйр. Лакин ерамызын 68-чи илиндэн, ромалыларын шөргө олан һүчүмлары дөврүндэн етибарэн, пиллае Часпиа — Каспи дарвазасы адлы јер мөлүмдүр. Биринчи өсрин мүэллифлөриндэн олан Иосиф Флави дэ бу јери Каспи дарвазасы адландырыр. Үмүмијётлэ, XIII өсрлөрдэ јунан вэ латын дилли мүэллифлөр Каспи кечидиндэн данышаркэн ону гапы, дарваза, шэхэр галасы, кечид вэ чыхыш сөзлөри илө дэ өвөз етшиллөр.

Мэнбэлэрдэн айдын олур ки, Каспи кечиди ерамызын биринчи өсриндэн стратеги өхөмийжтли кечидлөрдэн бири олумушдур. Бу кечид Шимали Гафгазла Чөнуби Гафгазы Яхын вэ Орта Шөрглө бирлэшдирэн мүхүм васитэ иди. Бу өразинин мөхсулдар өкин саһелэринэ, мејвэ бағларына, хүсусилэ үзүмлүклөр, көзөл вэ өлверишили иглим шәраитинэ малик олмасы шэхэрин көлөчөк инкишафына билавасит шәраит ярадырды.

Илк мэнбэлэрин вердији мэлумата көрө, һөлө ерамыздан өввэл индики Дэрбэнд өразисиндэ мөвчуд олмуш үзүмлүклөр вэ мејвэ бағлары дэнизэ гэдэр олан өразини өртмушдү. Белэ бир төбии шәраит исә орада дашијыш мэскэнинин ярадылмасы үчүн өла имкан яратмышдүр. Буну Дэрбэнд

районунда апарылмыш археологи газынтылар бир даһа сүбүт едир. Бурада ерамыздан өввэл дашијыш мэскэнләри ашкар едилмишдир.

Дэрбэндин адь Азэрбајчан түрклөринин, елчө дэ бутүн түрк дүнжасынын нөхөн өдөбү абыдэси олан Китаби-Дэдэ Горгуд дастанында да чөкилр. Алман сөйяхи Адам Олеари XVII өср вэ түрк сөйяхи Өвлија Чөлөби, Дэдэ Горгудун мэзарынын Дэрбэнддэ олдугуну гејд едирлөр. Бу нагда Дэрбэнднамэдэ дэ мэлумат верилир.

Сасани шаһлары өз империаларыны көчөри һүнлардан, сонракы дөврлөрдэ исә хэзэрлөрдэн горумаг үчүн Дэрбэнд шэхэринэ вэ онун стратеги өхөмийжтэн хүсүси диггэт веририлдэл. Одур ки, Дэрбэнд кечидинин мөхкемлөндирilmэс өн вачиб вэ тэхирэсалынмаз иш һесаб едилтирди. Сасанилэр һөлө ыы Жездэкирдин һакимијжети дөврүндэ Бешбармаг дағынын зирвэснэ мудафиэ өхөмийжтли илк истеңкамын Бешбармаг сөдди иншасыны һөјата кечирмийшдил. Бундан сонара Килкилчай сөдди вэ нөхажэт сонда өн мүхүм мудафиэ характеристи Дэрбэнд истеңкамынын Дэрбэнд галасы иншасына башланмышдүр. Дэрбэнд сөдди васитэсийлэ дашијиз Дэрбэнд кечидинин мүхафизэси дејил, јени заманда Шимал-Шөргдэ олан дағ ѡолларында горунмасы төмин едилри. һөм дэ Дэрбэнд галасынын ярадылмасы бу өразидэ сөрхөд кешикчилөринин сајынын бир нечэ дэфэ азалдылмасына имкан верири. Илк дэфэ 1-чи Фирузун оғлу 1-чи Губад 488531 чиј көрлигчлө сөддин бүнөврэснин гојмуш, онун оғлу 1-чи Хосров Өнүширэван 531578 исә һөмийн сөдди јенидэн дашила тикдирмийшдир. Өлдө олан мэлуматлара көрө сөддин јенидэн дашила тикилмэс 30 ил 537568 чөкмийшдир. Бу мүддэт өрзиндэ сөддин иншасында иширик едэн минлэрлэ гул вэ көндли Сасани һакимләри төрөфиндэн ағыр бир шәраитдэ истисмар едилмишдир. Бунунла өлагэдэр оларааг сөддин тикилмэс бөханэсийлэ Сасани

һакимләри веркиләрин мигдарыны күндөн-кун артырыр вэ јерли өналини вар-жохдан чыхарырдылар.

Абдулла Фазили гејд едир ки, Дэрбэнд шэхэринин тарихиндэ 6-чи өсри өламтадар дөвр адландырмаг олар. һөмин дөвр Дэрбэнддэ игтисади вэ сијаси чөхтдэн Гафгазын шөргиндэ олан мүхүм шэхэрлөрдэн бири олмагла бөрабэр, ejni заманда Сасани чанишинлөринин мэрзбан дэ пајтахты олумушдур. Мэнбэлэр көрө 1-чи Хосровун дөврүндэ

Шэхэрин стратеги мөвгейиндэн истифадэ едэн өрөб хөлифөләри онун агадлашдырылмасына сэј көстэридилээр тэсадуфи дејил ки, Азэрбајчанын өн гэдим мэсчидлөрдэн бири Дэрбэнд Чүмэ мэсчидидир. Мэслөн, хөлифө Сүлејманын дөврүндэ 715717 Мэслөмэ ибн Өбүлмалик адлы сөркөрддөн башчылыгы илэ Дэрбэнди хэзэрлөрдэн кери алмаг мэгсөдий илэ гошун өндөрилмийшдир бах Хэзэр-өрөб мүхарибэлэри. Мэслөмэ хэзэрлөри Дэрбэнддэн чыхардыгы заман гала вэ бүрчлөр зијан көрмүшдү. О, гала диварларыны бэрпа едэрк бурада өрөб һакимијжетини күчлөндирмийшдир.

баниси Тути Бикэ — Губа ханы Фэтэли ханын арвады Мирзэ Казым бэй — шэргшүнэс Рэштдэ догулса да, өмрүнүн илк чағларындан Дэрбэнддэ јашамышдүр Сона Тағыјева — һачы Зејналабдин Тағыјевин һөјат ѡолдаши, месенат Асэф Зејналлы — бэстэкар Мустафа Нэсиров — кенерал-мајор һүсөн Рэсулбэјов — кенерал-лејтенант.

Тоғиг Сејидов- кенерал-мајор
Јусиф Вәлијев — актёр
Шәфигә Мәммәдов — актриса

Өмэр Елдаров — һејкәлтараш
Мәммәдказым Өләкбәрли — әдеби тэнгидчи

Дэрбэнд шэхэриндэ олан мэхэлләр:
Аббасгулу аға Бакыханов
Күлустани-Ирэм өсөриндэ гејд едир ки, VIII-чи өсрдэн башлајараг Дэрбэнд өналисисин чохуну мүсәлманлар ташкил етмиш, шэхэр мүхүм сајда өрөблөр көчүрүлмүш, шэхэр исэ 7 мэхэлләр өөлүнмүшдүр. һөр мэхэллэ тајфасы үчүн бир мэсчид тиқдириб, онун адь илэ адландырды: 1 Хэзэр мэсчиди, 2 Фәлестин мэсчиди, 3 Дәмәшг мэсчиди, 4 Һәммәс мэсчиди, 5 Гејсәријә мэсчиди, 6 Чөзаир мэсчиди, 7 Мосул мэсчиди. Бунлардан өlavә, чүмә

Өрөблөрин дөврүндэ Хэзэр дэнизи васитэсийлэ шималдан көтирилэн тичарэт маллары Дэрбэнд васитэсийлэ Чөнуби Гафгазы вэ Яхын Шөргөлөрдэн дашынырды. Өрөб мэнбэлэриндэ көстэрилдийнэ көрө, Өрдөбильдэн бир нечэ дэфэ бөյүк олан бу шэхэрдэн Азэрбајчан вэ Ирана көтөн палтарлар апарылырды. Бундан башга Дэрбэнддэ зөфөран да жетишдирлирди.

Дэрбэнд мајакы 1853-чу илдэ тикилмийшдир

Дэрбэнддэ дөгүлан мэшһур азэрбајчанлылар

Ширваншах 1-чи Ибраһим — Ширваншахларын Дэрбэнди сулалесинин

намазы үчүн һазыркы Дэрбэнд Чүмэ мэсчиди тикилмийшдир.

XIX-чу өсрин сонунда Дэрбэнд шэхэриндэ олан 11 мэхэллэдэн 9-у азэрбајчанлы мэхэллэсidi:

Баятгапы мэхэллэсidi

Баят учары вэ ja Boat

учары мэхэллэсidi

Базар вэ ja Ханкучә мэхэллэсidi

Чарчы мэхэллэсidi

Чартәпә вэ ja Чагартәпә мэхэллэсidi

Кенкүчә мэхэллэсidi

Гырхларб мэхэллэсidi

Микри мэхэллэсidi

Пеинликбашы мэхэллэсidi

Ортатәпә мэхэллэсidi

Жөхүд мэхэллэсidi

Сайд Ниналалов: «Маңағалада «Өзбәқистан» тичарәт евинин ачылмасы-әмәкдашлыға даһа бир аддыидыр»

Ичтимаи хадим, РФ Жазычылар Иттифағынын үзвү, РФ журналистэр Иттифағынын үзвү Сайд Ниналалов Өзбәқистанын Бухара вилајети вә Дағыстан арасында ики тәрәфли әлагәләрин мөхкәмләндирилмәсни шәрх етмишdir.

«Русия Федерасијасынын Дағыстан Республикасы вә Өзбәқистан Республикасынын Бухара вилајетинин арасында икитәрәфли әлагәләрин үфүги хәттдә дирчәлдилмәси вә инкишафы-көзәл идеядыр.

Совет иттифағы вәнид олдуғу вахтлары фәлaket заманы бир-бирин нәчүр көмек етдиқләрниң биз јашы хатырлајырыг. 1970-чи илдә Дағыстанда баш вермиш зәлзәлдән соңра Өзбәқистандан олан иншаатчылар Маңағалада бүтөв микрајон тикиб истифадәјө вермишдиләр. О «Өзбәк шәһәрчүйк» адланып. Соң бир нечә илдә 60 әлкәје јашын халг мәһсуллары нұмајәндәләрниң иштиракы илә һәр ики илдән бир Бухара шәһәриндә кечирилән гызыл тикиш вә зәркар иши Бейнәлхалг фестивалда Дағыстанын усталары да иштирак едиirlәр. 2022-чи илдә Кубачи гызыл тикиш устасы Фатима Кишева «Гызыл тикишин» өн јашы давамчысы» номинасијасында мүкафат алан жери тутмушдур.

Чари илин мај аյында кечирилән II

фестивалын нәтижеләринә көрә Кубачи витраж емал устасы Закарја Канаев «Гәдим өненәләри дирчәлтән гызыл устасы» номинацијасында III жери тутмушдур.

Биз өз тәрәфмиздән халг бәдии мә-

суллар вә декоратив тәтбиғи инчәсәнәт өзбәк халг усталарыны Кубачида кечирилән Үмумрусија фестивалына дәвәт едирик. 2024-чи илдә фестивал Кубачи бәдии комбинатынын 100 иллијинә һәср едилмиши.

Бу күн Өзбәқистан Республикасынын Бухар вилајетинин туризм идарәси вә ДР туризм вә халг бәдии мәсуллары үзрә назирлик арасында имзаламыш гәтнамә өмін олмаға имкан верир ки, халг мәһсуллары, вә бейнәлхалг туризм саһесинде там гарышылыглы фајдалы әмәкдашлыг олачагдыр.

Маңағалада «Өзбәқистан» тичарәт евинин ачылышы әмәкдашлыға даһа бир аддыидыр, өминән ки, бундан соңра Бухарада «Дағыстан» тичарәт еви ачылачагдыр. Әмәкдашлыг учун истигамәтләр-елмидән тутараг мәсәлән бәрпа олунаң енержи мәнбәләрниң ишләниб һазырланмасынадәк, мисал үчүн кејим вә аягабы истеңсалына кими истигамәтләр вардыр» дејә Сайд Ниналалов шәрх етмишdir.

М.Сејидов

АЖЫЛАРМЫ КӨНҮЛ ЧАНДАН?

Ел билир ки, сән мәнимсән,
Жүрдүм, жувам, мәскәнимсән,
Анам, дөгма вәтәнимсән!
Ажылармы көнүл чандан Азәрбајчан, Азәрбајчан!

(Сәмәд Вурғун)

Вәтән...Бу кәлмә нә гәдәр дә дәрән вә мәнналыды. Дејишли ширин олдуғу кими дә мәмимүн жүксәк вә һикмәтлидир. Мән бу көзәл жүрдү бүтүн гәлбимлә севири. Бүтүн варлығымла бу дијара бағлыјам. Мәним вәтәним көзәлликләр мәскәни, көзәлликләрдијарыды.

Вәтәним Дағыстанды. Бурада мән докулыб боја-баша чатмышам, бурда илк дәфә аяг тутуб кәзмишем, илк ана кәлмәсини бурда демишем. Чохлу достаныш газанмышам.

Сонralар, јаша долдугча, дәрк етмишем ки, мәним тарихи бир вәтәним дә вар. Бу Азәрбајчанды. Азәрбајчанын дунја мигјасында газандығы һәр бир налиијәтино севинмишем, она налиијәтләр арзуламышам.

Тарихи вәтәним Азәрбајчана гаршы олан мәнбәбетим қүндән-күнәртмаға, онун һәр бир угурұна севинмәјим сәбәб олду. Іәтта али тәһис алмаг үчүн Азәрбајчана үз тутдум, али тәһисилли мүтәхессис кими дөгма шәһәрим Дәрбәндә гајытды.

Мән тарихи вәтәним Азәрбајчаны бу көзәл жүрдү бүтүн гәлбимлә севири. Бүтүн варлығымла бу фүсункар дијара бағлыјам. Азәрбајчан көзәлликләр мәскәни, көзәлликләрдијарыды. Мән Азәрбајчанын лаләли чөлләрини, ағ өрпекли дағларыны, һәмишә јашыл мешәләрини, орманларыны, дәрәләрдән ахан шәфағ, чошгун чајларыны, шыршыр ахан булагларыны, битиб-түкәнмәјен чөлләрини севири. Онун чылғын мави көзлү Хәзәри, Улу гөшгәри, ағбашлы Қәпәзи, инчә зүмруд Аразы, чошуб-дашан Құрү, мирави көзлү Қөйқөлү, Маралкөлү, Хош булағы илә севири. Губанын алма бағлары, Ләнкаранын тропик немәтләри, Қоячайын нар бағларыны, Новханынын ағ шанысыны севири. Вәтән мүгәддәсdir үлвидир. Онун дағы, дашы, сују, торпағы бизим – Азәрбајчапны ады-

Азәрбајчанын мәнфур гоншулары олан Ермәнистан тәрәфиндән Азәрбајчанын 20 фази бу мәнфурларын тапдағы алтында иди. Али Баш Командан чәнаб Илham Элијевин рәһбәрлиji илә Мүзәффәр Ордунун әскәрләrinин күчү, ганы баһасына артыг бу торпаглар ишгальдан азаддыр. Дүнja Азәрбајчанлылары, мәрд, һәмрәj, президентимиз чәнаб Илham Элијевин әтраfinда сых бирләшәрәк галибијети әлдә едән халгы!

Милләтини, вәтәнинин севән оғул вә гызылармыз вәтән жолунда гәһрәмәнлыг зирвәсине үчалыбы: Полад, Җәбрајыл, Илгар, Мубариз, Фәрид, Аллаһверди, Құлтәкин, Салатын, Тәһир, Рагуб, Әбдүлмәчид, Әмәр, Әлизаман вә дикәрләри вәтән үчүн чанындан, ганындан кечди. Гарабағ Азәрбајчандыр шүары алтында нечә 0 нечә гәһрәман оғланларымыз бу жолда шәһид олдулар.

Вәтән дәжишмир, ғочалмыр, сатылмыр. Бу мүгәддәс мәканды кечимишимизлә кәләчәйимиз го-вушур.

Вәтән тәкчә жүрд-јува дејил. Вәтән бизик, һамымызыг! Азәрбајчанын бүтүн бу проблемләrin гарышында женә дә кәләчәйи дүшүнүр. Гуручулуг ишләри илә, јениликләри илә Азәрбајчан бүтүн дүнja озүнү

танытдырып. Соң илләрдә әлдә етдиқләри налиијәтләр буна сүбүтдүр.

Биз, Дүнja Азәрбајчанлылары, тарихи вәтәнимизлә گүрүр дүйдүгүмүз кими, һәм дә ону бөйүк мәнбәбетлә севирик вә онун гарышында өзүмүзү борчлу санырып.

Үмүмилли лидеримизин Һәйдәр Элијев һәмишә дејирди: «Мән һәмишә фәхр етмишем, бу қүндә фәхр едирем ки, мән Азәрбајчанлыларым!»

Сәмәд Вурғун

Азәрбајчан!

Чох кечимишем бу дағлардан, Дурна көзлү булаглардан Ешишмәм узаглардан Сакит ахан аразлары Сынамышам досту, жары...

Ел билир ки, сән мәнимсән, Жүрдүм, жувам, мәскәнимсән, Анам, дөгма вәтәнимсән! Ажылармы көнүл чандан? Азәрбајчан, Азәрбајчан!

Баш редактор
Т.Г. Әләкпәров

Мәсул катиб
А.Н.Мәммәдов

Шәбә редакторлары:
К.Г.БАБАЈЕВА
Р.М. МУСАЈЕВ

Мұхбирләр:
М. СЕЈИДОВ
С. МАМАЈЕВ
Б. ПИРМӘНӘММӘДОВ
С. САЛЕҢОВА
Н. АСЛАНОВ

РЕДАКСИЈАНЫН
ВӘ НӘШРИЙАТЫН
ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан
Республикасы,
Дәрбәнд шәһәри,
Ленин күчеси, 37
www.derbend.ru

(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)

Телефонлар: баш
редактор 89894856030,
умуми шебә 89604204987

ООО нәширијат «ЛОТОС»
чап едилиб.
Индекс 367018
Мәтбәәнин үнваны
ДР, Маңағала шәһәри,
пр-т. Пјетра 1, 61

Гәзетин чапынын
кејфијәти барәдә
мәтбәәје мурасиэт едә
биләрсиз.

Рабитә, информасија тех-
нологиялары вә күтләви
коммуникацијалар саһесинде
нәзарәт үзрә

Федерал хидмәт
(Роскомнадзор).

Күтләви информасија васитә-
ларинин гејдијаты һагында

Шәһадәтнамә

ДР үзрә рабитә, информасија
технолокијалары вә Күтләви
коммуникацијалар саһесинде
нәзарәт үзрә Федерал хидмәт
идарәси.

ПИ № ТУ05-00428
21.05.2019 г.

Материалларда кедән
фактлар үчүн мүәллифләр
мәсулийјәт дашишылар. Мүәл-
лифләри мәвгәји иле редак-
сијанын мәвгәји үйғун кәлмәјө
биләр.

25.07. 2024.

Фактиki опараг 9.30
Саат 10.00

Тираж 2000
Сиf. №

Мән бир ушаг, сән бир ана,
Одур ки, бағлыјам сана,
Һанкы сәмтә, һанкы жана
Нәј жусам да жувам сәнсән,
Елим, құнүм, обам сәнсән!
Рустэм БӘНДҮЛЗАДӘ